

Resultat (provisional) de Frankfurt: empat a un

Tenim la raó
contra bords i lladres
el meu poble i jo.
Salvador Espriu

Com tot el que es fa en aquest país en favor d'una política catalanitzadora, el pas per la Fira de Frankfurt ha costat sang, suor i llàgrimes. Certament, és un camí que cansa, però no sembla que n'hi hagi cap d'alternatiu i, per tant, cal entomar-lo des d'una fatalitat resignada, sí, però, també, tossuda. És allò de la banya i el forat. La casuística en la qual ens hem vist immersos, digna de la més alta escolàstica, ha dut una càrrega de fons malintencionada i, més d'un cop, cínica. Ens hem hagut de barallar amb la tan difosa distinció entre cultura catalana i literatura catalana, un refistolament teòric que fins ara servia per aparcar males consciències i per arribar a un cert consens, d'equilibri inestable, al voltant d'un tema que, en realitat, de consensuat no n'està pas: què redimonis és la literatura catalana? La distinció semblava respondre a aquesta pregunta reservant la literatura catalana per a la llengua catalana i, alhora, atorgant certa legitimitat a la literatura en castellà de Catalunya com a part de la cultura que es fa aquí. Doncs bé: aquest equilibri inestable (que ho era encara més si pensem en el conjunt de territoris del domini lingüístic) ha estat dinamitat per la batalla de Frankfurt. Perquè el concepte ampli de cultura catalana s'ha fet servir per defensar que la literatura espanyola de Catalunya, quan es tracta de representar el país, té tant de dret a ser-hi com l'altra. L'argumentació pot semblar impecable, però en realitat esquinça les cartes amb les quals jugàvem fins ara.

La troca es va embolicar en origen, quan els alemanys van convidar una cultura i no pas una literatura. En realitat, qui convidaven? Tenien potser al cap Perpinyà, València o la Franja de Ponent? No: el que tenien al cap era Barcelona, és a dir, una (o la) capital de l'edició en castellà (els pistrincs) i en català (la legitimitat de fons). Sense aquests dos principis, la cultura catalana no hauria estat digna de ser tinguda

en compte. Fet i fet, estem parlant d'una fira comercial, i és normal que els càlculs que s'hi fan en un primer moment siguin comercials. Els editors (en castellà) es van fregar les mans. Per fi la literatura catalana semblava tenir alguna utilitat: servir d'excusa per fer brillar a la Fira els escriptors que de debò donen calerons. La cosa, però, es va torçar quan des de la Generalitat es van imposar uns altres criteris. El Gremi d'Editors de Catalunya es va rabejar com un gat que ja es veia a venir que seria escaldat. *Fair play*? Elegància? Ni pensar-hi! Les declaracions d'aquests senyors, fins i tot quan la cosa ja estava engegada, van ser d'una mesquinesa absoluta. Per no parlar de les campanyes periodístiques des de Madrid i des de Barcelona (*La Vanguardia*, realment, és el diari que ens mereixem), que van esquitxar la premsa alemanya aprofitant-se de corresponsals capitalicis i de la mala consciència d'una cultura que no ha superat (i que té difícil fer-ho, pel que s'ha vist) els traumes del nacionalsocialisme. Sort n'hem tingut, sembla, dels escriptors en castellà —o dels agents literaris, o de qui fos que els va convèncer que més valia plegar veles. Tot i alguns marrameus, finalment van decidir, vist que ja no controlaven la pilota, fer de senyors i perdonar la vida als seus col·legues en català. Empat a un, doncs, en aquest partit que, per més d'un motiu, va començar a Guadalajara després d'una prèvia a la Fira Internacional del Llibre de Torí (16-20 de maig del 2002), en la qual «la Catalogna» va ser «ospite d'onore» (un dels que hi havia) i de la qual ningú no va fer gaire cas, fos perquè es considerava poca cosa en termes de difusió, fos perquè no hi havia gaires quartos a guanyar.

Resultat positiu, per tant, amb una certa nova visibilitat de la cultura catalana a Europa i traduccions d'autors actuals i de clàssics; no res de revolucionari, però, al capdavant, coses que ajuden a tirar endavant. De cara endins, ens hem convençut (finalment!) que escriptors com Quim Monzó o com Baltasar Porcel són tan importants com Enrique Vila-Matas o com Eduardo Mendoza. És clar que tot té un preu: a la societat catalana li ha caigut la bena dels ulls, tot i que ho vulgui dissimular, i ha hagut d'admetre que aquí, sí, hi ha un conflicte. Que el català i el castellà lluiten per un mateix territori, i que la literatura reflecteix sempre la situació de la llengua. Algunes ànimes cànides i de bona fe se n'han exclamat, però el pa que s'hi dóna és aquest i ens l'hem d'empassar tal com és. Cal respectar les opcions de tothom, però tothom ha de ser conscient de les seves opcions.